

Ročník XII. Číslo 4

2009
apríl

Mesačník Slovákov Békésskej Čaby a okolia

Slovenské programy na akcii evanjelikého cirkevného zboru v Telekgerendáši

Dni rodín v Teleku
24-26. apríl 2009.

v Evanjelikom cirkevnom stredisku
Telekgerendás, ul. Dózsa č. 17.

Chváľte Hospodina!
Lebo je dobré
spevom oslavovať nášho Boha;
lebo chválospev je milý, lúbezny.
(147. žalm, 1. verš)

V termíne 24. do 26. apríla prebehli v Telekgerendáši „Dni rodín v Teleku 2009“. 25. apríla, v sobotu medzi akciami Evanjelického cirkevného zboru boli zaradené aj slovenské programy.

Stretnutie slovenských evanjelikov prebiehalo v malom a prívetivom evanjelickom kostole. Veriacich pozdravila **Mária G. Liptáková**, farárka miestneho evanjelického zboru a organizátorka slovenského programu. Na začiatku programu, podľa tradície predkov evanjelických Slovákov na Dolnej zemi, prítomní spoločne

zaspievali 703. spev zo zbierky Juraja Trnavského, pieseň „S Bohem ja chcí začíti“. Na organe účinkoval **Csaba Bukor**, kantor v Poľnom Berinčku.

Čabianskych evanjelikov zastupovali členovia zmiešaného zboru **Čabianska ružička**. Zbor v svojom programe interpretoval evanjelické chorály upravené na dvoj-, troj- a štvorhlas a dve veľkonočné zborové skladby. Medzi skladbami recitovala časť žalmov **Melinda Csapová Mesniková**.

Božie slovo kázal **Attila Spišák**, evanjelický farár v Slovenskom Komlóši. Motto jeho kázne, ako aj celého podujatia bolo: „Ježiš, pastier dobrý“ (Hl 10,1-16).

Na záver programu veriaci spievali slovenské ľudové piesne pre radosť Hospodina. V malej kostolnej veselici účinkovali: Ľudový spevokol v Telekgerendáši, Spevácky zbor Horenka v Kétšoproni a Ľudový spevokol Čabianska ružička.

*Spievajte Hospodinovi novú pieseň,
Jeho chválospev v zbere zbožných.
Nech sa teší Izrael zo svojho Tvorcu,
nech jasajú deti Siona nad svojím Kráľom;
nech chvália jeho meno v chorovode
a nech Mu spievajú s bubnom a citarou!*
(149. Žalm, 1-3. verše)

Ildika Očovská

V dedine bol založený páví krúžok pred 30 rokmi. V posledných rokoch sa pridali k desiatim doterajším členom aj nové, mladšie hľasy. Spev sprevádzajú štyria cítaristi. Nedávno sa zlúčili s čorváškou skupinou Nezábudka. Ich spoločným vedúcim je Kálmán Juhász. Tako spoločne sa zúčastnili prehliadky ľudových zborov euroregiónu Körös-Maros, kde získali zlatú kvalifikáciu.

Stretnutie národnostných pávích krúžkov

Spolok čabianskych dôchodcov ročne organizuje stretnutie národnostných pávích krúžkov pod vedením pani Ölyüssovej. Na podujatí sa zúčastnilo na úrovni pripravených sedem skupín (160 osôb) a deväť sólistov, ktorí v priateľskom duchu pri dobrej nálade sa zoskupili na spoločný spev. Predsedníčka poroty **Marika Széplakiová** bývalá učiteľka spevu svoje dojmy povedala nasledovne: „Je potešiteľné, že národnostné stretnutie rok čo rok sa uskutoční a prispeje k zachovaniu ľudových piesní. Je veľmi dôležitým momentom, že stretnutí sa už zúčastnila aj mladšia generácia a dúfam, že berú za svoju povinnosť zachovanie maďarských a národnostných melódii.“ Porota vyhodnotila prednes, vyzdvihla dôležitosť zberu piesní. Z kapiel rôznych hudobných nástrojov pochválila cítaristov základnej školy vo Viniciach (udelila im mimoriadnu cenu) a z Poľného Berinčku. Prvé miesto získal páví krúžok z Poľného Berinčku so svojimi vlastnými ľudovými piesňami a porota uznala aj ich prácu na poli zapájania mládeže do umeleckej činnosti. Druhé miesto obsadil páví krúžok z mesta Mezőkovácsháza za prednes svojských dolnozemských piesní. Tretie miesto udelila porota páviemu krúžku Csaba, ktorý prednesol aj maďarské aj slovenské piesne. Ďalšiu mimoriadnu cenu udelili skupine z Nagyszalonta (Rumunsko), ktorá sa pravidelne zúčastní podujatia. Medzi sólistami prvú cenu udelili dvom: **Jánovi Bagyinkovi**, ktorý prednesol slovenské piesne zo zbierky Ondreja Krupu a **Gáborovi Faragóovi** z Dobozu, ktorí zase zaspieval zo zbierky Bélu Bartóka. Pochválili aj **Ferenca Kádára** z Déjavány, ktorý zahral na hudobnom nástroji „tárogató“. Podujatie bolo ukončené s prevzatím diplomov a cien a s myšlienkovou stretnutia sa o rok.

aa

Nagy sikereket zárult a nemzetiségi pávákok találkozója, ahol több szlovák dallam is felcsendült.

Udelenie Ceny Ondreja Štefanka

20. marca pri nedožitej šestdesiatke **Ondreja Štefanka** Spoločnosť **Ivana Krasku** v Nadlaku a Zväz Slovákov a Čechov v Rumunsku zorganizovali konferenciu s názvom Život a dielo Ondreja Štefanka, ktorej sa zúčastnilo cca. 80 spisovateľov, básnikov, etnografov, sociológov, činiteľov Dolnej zeme. Pri tejto príležitosti organizátori udeliли Štefankovi cenu dvom Dolnozemčanom. Za literárnu činnosť básnikovi z Nového Sudu **Vítazoslavovi Hroncovi** a za organizátorskú činnosť **Anne Istvánovej**, výkonnej predsedníčke Čabianskej organizácie Slovákov.

Vyznamenaný za literárnu činnosť ceľou Ondreja Štefanka Vítazoslav Hronec

Ďakovné slová Anny Istvánovej

„Je pre mňa cťou, stáť tu pred Vami s touto cenou v ruke. Je cťou najmä preto, že som si Ondra Štefanka vysoko vážila a mala som ho rada ako nášho zápoliaka, priateľa, učeného, mûdreho človeka, od ktorého som sa mala čo učiť. Aj ako človek, aj ako Slovenka, aj ako slúžka nášho rodu, vo veľmi zaujímavej dobe (v uplynulých dva, dva a pol desaťročiach).

Je pre mňa cťou aj to, že ma na toto vzácné vyznamenanie navrhli moji rodní Komlošania, moje predsedníctvo, teda Čabánia a že mi cenu udeliili Nadlačania, moji dlhorocní priatelia.

Je pre mňa cťou, že mi vyznamenanie odovzdali pred ľudmi, ktorí vedia, čo je Dolná zem. Alebo preto, lebo sú Dolnozemčania, alebo preto, lebo si ju osvojili, a teda sú naši.

Dovoľte mi z tohto miesta sa podať k členom predsedníctva ČOS, svojim spolupracovníkom a Čabánom za to, že sa môžem spolu s nimi pričíniť k záchrane ešte zachrániteľného, pracovať za to, aby sa naši naučili byť pyšní na svoj pôvod, pracovať na tom, aby sa o našich hodnotách vedelo doma i na Slovensku.

Je to práca, ktorú človek nerobí sám. Dovoľte mi na tomto mieste aj menovite spomenúť tetu **Eržiku Ančinovú**, od ktorej som sa naučila, že robiť pre ľudí je samozrejmosť, za čo netreba ďakovať. Teta Eržika, ako konateľka našej organizácie už v osiemdesiatych rokoch spolupracovala s dolnozemskými komunitami. (Spo-

lupatričnosť našich komunit si objavujú všetky generácie.) Takže táto cena patrí aj jej a patrí celému môjmu spolku, ČOS-ke.

Dakujem, že ste ma týmto vyznamenaním oprávnili postaviť sa pod štefanovský šľachetný erb bláznov.“

Kolegyňa Šéfka

Na prvej mojej návštive – s pred niekoľkých rokmi – som zapadla do každodenného diania Domu slovenskej kultúry. Mohla som ten vtedajší obraz aj „zarámovat“, obstál by aj dnes! Ako to vyzeralo? Stručne nasledovne: Vedúca rokuje s klientom (so mnou) v predsiene. Pri polvete odznie výzva: Telefón! Zabehne do kancelárie k telefónu. V predsiene predo mnou na stole zazvoní jej mobil, číslo začína: 00421... ... o minútu zase, s inou predvolbou 0040....

Kým sa vrátila, poobzerala som sa dookola, čo môžem zachytiť a vyabstrahovať pre seba z tohto okolia, čo na mňa vlastne čaká.

Pri dverách stála menšia skupinka a i keď na recepcii sa usmievala jedna pani, ľudia pohľadom koncentrovali na kancelárske dvere, za ktorými sa riaditeľka „stratila“. Azda čakajú na ňu vo väčnej veci, keď im pracovníčka nemôže pomôcť, pomyslela som si. Predčím by som sa bola presvedčila o pravosti mojej predstavy, masa ľudí sa zvalila dnu do predsiene a nahlas volali: Anča! Riaditeľka sa objavila vo dverách, na otázky dala odpovede, informovala ich a pridala niekoľko dobrých slov. Za krátky čas, rýchlo a korektnie vyhovela všetkým žiadostiam, ľudia sa rozložili a konečne sa dostala ku mne.

Tento obraz predstavuje nie iba život čabianskeho Domu slovenskej kultúry, ale aj pohotovosť a pripravenosť pani Istvánovej. Hoci je náhla a má priamu povahu, k čomu treba privynúť, obráti sa na každého dobromyselne a niet chvíle, keď nemá nápady na riešenie problémov. Nekonečný balík nápadov používa pudovo, neúnavne, aj v bežnej práci na pracovisíku je kreatívna, ako aj v prospech lepšieho uplatnenia sa a zviditeľnenia Slováča. A to v plnom slova zmysle. Pokladá za dôležité aj potrebu zviditeľnenia slovenskej kultúry a jazyka v rámci väčšinového národa. A to všetko zväčša spoločnými projektmi rôznych domáciach a zahraničných organizácií a inštitúcií. Tých, ktoré sú ochotné námaha s polupráce.

Má veľa kontaktov v Maďarsku a v zahraničí, dbala a dbá o rozvíjanie menšinových samospráv ako aj civilných organizácií a to prispôsobovaním sa k sú-

Na dojatá kolegyňa-šéfka s cenou Ondreja Štefanka

časným požiadavkám. Presne vie, že sám človek ľačko dokáže niečo, preto zastupuje zásadu združenia sa, a to s postojom partnerstva a kolegiality.

Na pracovisku vystupuje ľudskej a kolegialne, napriek tomu ju pokladáme za svoju šéfku. Lebo je vedúcou osobnosťou! Jedinečnou ľudskej povahou, s pevnými úmyslami a predstavami o ľudskej hodnotách. Nepozná nemožné.

Zo srdca jej gratulujeme k vyznamenaniu a prajeme jej ešte veľa úspechov v plnení svojich snov a snov iných.

Hajnalka Krajcovicsová a kolektív Domu slovenskej kultúry

Výstava ikon v Trebišove

„Stvárnenie minulosti, hľadanie hodnôt pre budúlosť, stvorenie novej hodnoty je vzrušujúcim a veľkolepým dobrodružstvom.“

V rámci partnerského styku Čaby a Trebišova v apríli bola otvorená výstava **Mihály Ungváriho** vo Vlastivednom múzeu v Trebišove. Umelec svoje olejové obrazy, ktoré zobrazujú prírodu a umelecké pamiatky Karpatskej kotliny, maluje jedinečnou ikonovou technikou. M. Ungvári nie je „iba“ tvorivým umelcom, ale aj organizátorom výstav, umeleckých táboration a je vedúcim rôznych spolkov, ktoré pracujú za blaho a rozvoj jeho rodiska, dedinky Kötegyán. V jeho táborationach sa pravidelne zúčastňujú vysokoškoláci z Univerzity Mateja Bela z Banskej Bystrice s vedením výtvarníka a dekana **Jaroslava Uhela**.

A Békéscsaba és Tőketerebes közötti partneri kapcsolat jegyében Ungvári Mihály kiállítása nyílt a szlovákiai Terebes Honismereti Múzeumában.

Zasadnutia

Župná slovenská samospráva zasadala 2.apríla v Čabačúde. V rámci zasadnutia členovia samosprávy sa zoznámili s dejinami a súčasnosťou obce. Je potešiteľné, že činnosť slovenskej pospolitosti sa v poslednom období rozvinula a efektívne funguje. Po podaní informácií navštívili výstavu z prác skupiny „Fótos tótok“, ktorej členky vyrábajú technikou patchwork rôzne textílie. Oficiálna časť posedenia obsahovala prekovanie žiadostí o spoločné programy. Konštatovalo sa, že počet podaných žiadostí sa zvýšil od vlaňajška na jedenásť kusov. Žiadosti boli zaslané z rôznych obcí župy a skoro do každej aktivity sú zapojení aj Slováci zo zahraničia.

22. apríla zasadala **Slovenská samospráva župného mesta Békešská Čaba**. Na zasadnutí sa poslanci zoorientovali v čulom slovenskom živote

mesta. Kalendár miestnej Slovače napíňajú miestne, regionálne ba aj celoštátne akcie. Rokovalo sa o rozpočte, posudzovali sa návrhy na konkurenčné práce podané mestskému národnostnému výboru (právo vyjadrenia postoja), hovorilo sa o žiadostiach, podaných mestskej slovenskej samospráve a o vysielaní miestnych slovenských televíznych správ. V uzavretej časti zasadnutia sa rozhodovalo o podaní návrhu na cenu CSS „Za našu národnosť“.

Vypršalo päť rokov. Po dôkladnej práci prípravného výboru, 24. marca v Dome železníčiarov prebiehalo **valné zhromaždenie Čabianskej organizácie Slovákov** (ČOS). Po zaspievani čabianskej hymny sa začalo zasadnutie s cieľom zvolenia vedúcich orgánov verejnoprospejnej občianskej organizácie. Po odbavení formalít na výzvu predsed-

júcej **Dr. Alžbety Hornokovej Uhrinovej** predseda ČOS **Michal Lásik** referoval o päťročnej práci. Jeho referát bol doplnením písaného hodnotenia činnosti, obsahujúceho základné údaje, uverejnené v marcovom mesačníku Čabán. Po ňom referoval aj predseda kontrolného výboru **Matej Králik**. Po členských príhovoroch sa začali volby. Vyše stodesať prítomných členov tajným hlasovaním potvrdili v pozícii predsedu bývalého predsedu, t.j. **Michala Lásika** a zvolili ďalších členov predsedníctva a kontrolného výboru. Predseda sa podčakoval za prácu bývalej členke predsedníctva **Eve Gregorovej**, ktorá neprijala kandidovanie ohľadom na zaneprázdenosť, ale svoju pomoc nadálej ponúka k jednotlivým akciám. Ďakoval aj **Anne Mesjarovej**, dlhoročnej členke kontrolného výboru za jej prácu, ktorú kvôli zdravotným dôvodom nebudе v budúnosti vykonávať. Po niekoľkých dňoch predsedníctvo na svojom usstanovujúcom zasadnutí zvolilo za výkonného predsedníčku **Annu Istvánovú** a kontrolný výbor tiež zvolil svojho predsedu v osobe **Mateja Králka**. Tako sa začala ďalšia etapa práce ČOS.

Hlasovanie na valnom zhromaždení Čabianskej organizácie Slovákov

Clenovia predsedníctva, zvolení na valnom zhromaždení Čabianskej organizácie Slovákov dňa 24. marca 2009:

MICHAL LÁSIK – predseda, **Anna Istvánová** – výkonná predsedníčka, **Ondrej Hanko**, **Martin Vozár**, **Ján Csjernyik**, **Dr. Ján Tadanay**, **Judit Pribolyszká**.

Zostavenie kontrolného výboru ČOS: **Matej Králik** – predseda, **Karol Beliczay**, **Piroška Vargová**.

Ülésezett a szlovákok megyei és helyi önkormányzata. A megyei kisebbségi önkormányzat 11 közös programban egyezett meg a megye különböző szlovák közösségeivel, a csabai szlovák önkormányzat a csabai szlovák híreket új arculattal indította újra. A Csabai Szlovákok Szervezete tisztújító közgyűlést tartott. Döntött vezető szervei tagjairól, melyek az elkövetkező öt év munkáját irányítják és felügyelik.

Výber zo zbierky Gyulu Tőkésa v Dome slovenskej kultúry

V dome slovenskej kultúry 17. apríla bola otvorená výstava zo zbierky člena Čabianskej organizácie Slovákov **Gyulu Tőkésa**. Gyula je učiteľom, ktorý svoju dráhu začína v sálašskej škole nedaleko Sarvaša, potom vyučoval v čabianskej slovenskej škole. Po zanechaní učiteľského povolania jeho pracovná dráha bola vždy späť s umením. Bol vedúcim viacerých

klubov, medzi nimi dobré známeho klubu Gyopár, vedúcim kina Phaedra, zamestnancom kultúrneho strediska v Békési, vedúcim Spoločenských domov na ulici Békési. Ako dôchodca je zamestnaný v Jankayho galérii. Zorganizoval mnoho výstav a združil aktivistov do Spolku priateľov umenia, z ktorých vznikla skupinka zberateľov. Aj on sám sa venuje dlhé roky

tejto činnosti. Jeho zbierka obsahuje okolo 400 kusov grafik a malieb, z ktorých svojmu obecenstvu, priateľom, známym a rodinným príslušníkom, ktorí mu prišli zablahoželať k 70. narodenín, vybral dva tucty. Diela predstavujú pestrú paletu umeleckých štýlov. Umelci sú spätí s mestom, alebo vystavovali u nás a nachádzame medzi nimi viacich aj zo Slovenska.

A 70 éves Tőkés Gyula képzőművészeti gyűjteményéből nyílt kiállítás a Szlovák Kultúra Házában. Tőkés Gyula tanárként kezdte pályáját, majd a 70-es évek kitűnő Gyopár Klubját vezette. Dolgozott Békésen a Művelődési Központban, Békéscsabán a Békési Úti Közösségi Házakban, a Phaedra Moziban. Jelenleg alkalmazott a Jankay Galériában.

Veľká noc je už za nami – výstava chutných zákuskov

Veľká noc je späť s pojmi vzkriesenie, nová nádej, oblievanie a šibanie. Všetky pramenia v biblia a nosia v sebe nejaký hlbší význam. Každému je známe, že naše zvyky a výklady pojmov prešli zmenami, sviatky už neznamenajú duševné prežívanie pôvodného významu slov a k pojmom sa čoraz výraznejšie pridružili ďalšie významy, ako je jedenie, pitie (ako Boží dar, ale v súčasnosti radšej výklad blahobytu) a peniaze. Aby sa niečo z toho, čo sa posunulo do pozadia zachovalo, skupinka ČOS-u Klub gazdičiek a záhradkárov už ôsmy krát zorganizovala prehliadku tradičných veľkonočných zákuskov, domáčich vín a pálenky. Zúčastnili sa jej skoro päťdesať z dolnozemskej Slovače, prácu ktorých hodnotili odborníci – **Martin Vozár** gastrónom, **Béla Prohászka** – olympijský kuchár nositeľ Venesovej ceny a **pani Bartoláková**, vedúca skupiny gazdiniek. Výstavu otvorila reaktorka župných novín Békés Megyei Hírlap **Katarína Niedzelsky**. Na prestretnom stole som si všimla samé pochúťky zo stola mojej nebohej starej mamy. (Zaviedli ma do detstva.) Podujatie obohatilo, že

záujemcovia pri odbornom vedení **Júlie Lázárovej** zdobili kraslice s tradičnými technikami, nástrojmi a motívmi. Výnosom tradičného podujatia je okrem príjemných chutí aj chystajúca sa publikácia z receptov vystavených zákuskov ôsmych rokov. Už sa tešíme spoločnej práci. Publikácia bude určite prínosom pre našu bohatú gastrokultúru.

Boli sme v Selenči

Veľkú noc pozdravili naše aktivistky (**Anna Vargová Korcsoková**, **Mária Milyová**, **Mária Mayerová** a **Anna Istvánová**) aj v Selenči (Srbsko), kde prezentovali našu kultúru prestierania sviatočného stola v rámci veľkonočného podujatia, ktoré zorganizovala Slovenská evanjelická cirkev a.v. v Selenči s partnermi. Každá komunita, teda ženy z vojvodinských dedín prestrelili svoj stôl a vyložili naň množstvo krasíc, zdobených rôznymi technikami.

Miestni hostí z Maďarska ubytovali v rodine miestneho mäsiara a takto si pozreli aj malovýrobu klobás a mäsových výrobkov. Bolo to zaujímavé.

Selenčanské generácie v kroji

Počas pobytu si pozreli aj etno sekciu Selenčanov, ktorá oslavovala svoje 25. jubileum s nasledujúcim textom na propagacom materiále: „Míriajú sa roky, každá členka vtkala kus seba do tejto činnosti, ved' čo môže byť krajsie a šľachetnejšie, ako zachovávať kus selenčskej minulosti pre budúcnosť prostredníctvom mnohých výstav. Od roku 2001 sa z výstav stala expozícia, muzeálna jednotka, otvorená pre návštěvníkov v každej chvíli a v nej najautenticejší etno materiál. Je tu bohatstvo selenčského odevu a výšiviek, časti nábytku, predmetov, náčinia. Každá vec – svedectvo o jednom obyvateľovi Selenče. Selenčanka svoj cit a lásku k svojmu domu a rodine vložila do výšiviek, krojov, tkaných vecí, maľovania miestností. Na ten spôsob spestrovala život v sebe a svojej rodine. Ako roky plynú, mnohé z tých vecí sú zabudnuté v skriňach, na povaľach. Členky etno sekcie zabudnuté veci vystavujú pohľadu návštěvníkov v selenčskom etno-priestore, v Dome kultury, v najväčzej klenotnici selenčského ľudového umenia.“

Kr.

Na vernisáži odborníci hodnotili veľkonočné „produkty“.

M. Vozár, K. Niedzelsky, B. Prohászka, A. Istvánová.

Záber z veľkonočného stola

Tanec najmenších Selenčanov vo dvore

Túl vagyunk a Húsvéton. A Szlovák Kultúra Házában működő Háziasszonok és kerberátok klubja nyolcadik alkalommal közel ötven résztvevővel rendezi meg a Húsvéti sütemények, háziborok és pálinkák bemutatóját, melyet neves szakemberek értékeltek. Kísérőrendezvényként hagyományos technikával és motívumokkal lehetett húsvéti tojást festeni. Tagjaink a szerbiai Selenčán is résztvették és bemutatkoztak a húsvéti rendezvényen, ahol megtekintették a helyiek 25 éves etno-szekcióját.

Jarný festival

Výstava Miroslava Chebena

Jar je obdobím obnovenia, oživenia a vzrastu. Príroda zvíťazila nad zimným útlmom. Na každom poli a pre každé stvorenie životná dráha je popretkávaná prekážkami. Priznajme však, že každý tunel má dva konce – vchod a východ –, a že víťazstvo v zápase nad sebou neznamená definitívne víťazstvo v boji. Ako dobrý príklad, spomeňme tu slovenského umelca **Miroslava Chebena**, fotografa, ktorý po dvoch mozgových príhodách sa stal imobilným a musel sa vzdať svojej obľúbenej práci. Nevzdal sa však všetkého a s pomocou svojej obetavej manželky našiel novú cestu, späť s umením. „Úrodu svojej fotografickej dráhy začal spracúvať na počítači, čím otvoril pre seba a pre širšiu verejnosť nové dimenzie.“ Výstava v čabianskom Dome slovenskej kultúry sa uskutočnila v rámci celoštátneho Jarného festivalu. „Sny o vesmíre“ poukazuje na jedinečný pohľad umelca, ktorý si vypestoval ako fyzicky nezdravý, ale mentálne činný človek. Fotografické variácie skrývajú dvojitosť a protiklady, ako napríklad večnosť a pominuteľnosť, rukolapné a vzdialené... Človeka na nich nikdy nenájdeme. V osobe M. Chebena sme sa zoznámili s Človekom, ktorého nám predstavil v Čabe už známy umelec, priateľ čabianskych Slovákov Pavol Rusko z Ružomberku.

Návšteva Brezňanov Švantnerov Kňaz

V tomto roku na Jarnom festivale sme privítali priateľskú skupinu zo Slovenska. Ochotnícke divadlo **Jána Chalupku** z Brezna, ktoré predneslo hru od **Františka Švantnera Kňaz**. Švantnerova poviedka

čerpá námet z prostredia pri Brezne z vojnového obdobia a spracúva životnú obeť miestneho kňaza. Predstavenia sa zúčastnili diváci z celého okolia, priatelia prišli aj z Nadlaku a Komlóša.

Po návrate domov Brezňania uverejnili na svojej webovej stránke a v novinách *Horehronie* nasledovný článok:

Na pozvanie Domu slovenskej kultúry v Békéšcabe a jeho riaditeľky **Aničky Ištvánovej** účinkoval Divadelný súbor **Jána Chalupku** so svojou najnovšou inscenáciou Kňaz 25. marca v Békéšcabe a 26. marca v Sarvaši.

Mária Frgolcová a Anna Ištvánová

Obe predstavenia boli zaradené do celoštátneho maďarského kultúrneho podujatia s názvom JARNÝ FESTIVAL, v rámci ktorého si jeho organizátori želajú, aby v ňom bola zastúpená aj kultúra menšíň. V Békéšcabe nášmu predstaveniu predchádzalo otvorenie výstavy *Sny o Tatrách* fotografa **Miroslava Chebena** z Ružomberka. Tak na otvorení výstavy ako aj na našom predstavení sa zúčastnil i radca mestskej samosprávy pán **Tamás Herczeg**, čím len potvrdil záujem väčšinového národa o život a kultúru slovenskej menšiny.

Na druhý deň sa nás v Sarvaši ujal predseda Slovenskej samosprávy mesta Sarvaš pán **Tibor Mótyán** a s potešením sme prijali pozvanie riaditeľky Základnej školy v Sarvaši **Zuzky Medved'ovej** – bolo nám ctou v jej prítomnosti byť, a vidieť školu, kde na každom kroku cítiť jej láskyplnú ruku vzácného človeka a pedagóga.

Obe naše predstavenia, tak v Békéšcabe ako i v Sarvaši, napriek našim obavám, či naše predstavenie bude pre tamojších Slovákov zaujímavé a najmä zrozumiteľné svojou myšlienkovou, malo veľký úspech a dostalo sa nám vrelého podákovania tak zo strany organizátorov ako aj zo strany radových divákov – mnohí z nich nedalo a prihovárali sa nám a rozprávali sa s nami o predstavení. Nás naviac potešilo, že kvôli nám na predstavenie prišla aj početná skupina Slovákov z Nadlaku a Komlóša.

Hoci medzi Slovákov do okolia Békéšcaby chodíme takmer každoročne, čo by napovedalo, že tieto naše cesty nie sú ničím výnimočným a vzácnym, opak je pravdou. Okrem toho, že tamojší Slováci vždy vrelo prijímajú naše predstavenia a tešia sa z nich, sú to pre nás predovšetkým stretnutia s láskavými a úprimnými ľuďmi (ktorých som v tejto krátkej správe vymenovala, ale aj zo všetkými nomenovanými), s ktorými nás spája dlhorocné priateľstvo a náklonnosť, čo predznamenáva, že sa medzi nich vrátíme znova a veľmi radi. Kedykoľvek.

Mária Frgolcová

O breznianských ochotníkoch

„Podľa dobovej tlače by si mesto mohlo ako dátum zrodu ochotníctva nárokoval rok 1844. Vtedy vraj zahráli aj štrnásťročnú prvotinu svojho dušpastiera Jána Chalupku Kocúrkovo.

Lenže poruke máme aj doklad, ktorý dátum breznianskych divadelných krstín posúva o štrnásť rokov dozadu. Aj vtedy sa vraj hralo Kocúrkovo. Túto informáciu nehľadajte v dákrom horehronskom plátku, lež v zábavnej prílohe Pressburger Zeitung (Prešporských novín). Tam sa spomína, že Kocúrkovo sa hralo roku 1830 v Brezne s veľkým úspechom, dokonca dvakrát!... No spomínaný príspovok bol anonymný... Historik Ján V. Ormis „vyšľakoval“, že onen anonym bol sám Chalupka.... Ved’ si naň cirkevné vrchnosti stážovali, aby „kocúrkovské knížky a komédie nevydával – ze svých duší, čo ho chováj, posmech nečinil...“... novodobí divadelníci nadšenci sa k odkazu tvorca slovenskej veselohry hlasno hlásia. Svoj súbor pomenovali po ňom.... Brezňania si veľkoryso robia „kocúrkoviádu“ z vlastných zásluh.“

Dr. Ladislav Čavojský

Záber z predstavenia

Prezentovali sme sa v Ráckeve na Celoštátnom národnostnom festivále

25.-26. apríla v Ráckeve prebiehal Celosťátny národnostný festival, kde so svojimi ručnými prácami sa predstavili výšivkárky čabianskeho Rozmarínu, a krátky koncert zahral citarový súbor Boleráz. Výstavu v Múzeu Arpáda aranžovala **Ana Illésová Botyánszka**. Práce krúžku prezentovala **Alžbeta Liptáková**.

Na festival odcestovalo spolu 25 členov organizácie. Ich tamojší program bol

spestrený s prehliadkou mestečka, ležiaceho na brehu rieky Dunaja. Nachádza sa tu jedinečný kostol Srbov z 15. storočia, katolícky kostol, ktorého secco namaloval László Pataj, ktorý vymaľoval aj čabiansky katolícky kostol Ježišovo srdce. Prehliadka jeho diel bola jedinečným zážitkom prítomných. Barokový kaštieľ Savoyaocov dnes slúži ako hotel, v ktorom práve prebiehala svadobná hostina.

Na vernisáži s hostiteľmi v Múzeu Arpáda

Ručné práce prezentovala členka Alžbeta Liptáková

A Rozmaring hímzőkör és a Boleráz citerazenekar a ráckevei Országos Nemzetiségi Fesztivál színpoltja volt.

Pri kaštieli Savoyaocov

Srbský kostol s osobitne stojacou vežou

Nakrátko zo života umeleckých skupín

- Citarový súbor Boleráz 05.04. vystúpil na festivale vína a grilovania v Čabe, na vernisáži výstavy v Čabianskom oblastnom dome a na Celosťátnom národnostnom stretnutí v Ráckeve.
- Výšivkársky krúžok Rozmarín prezentoval svoje práce v meste Szentendre, v čabianskom oblastnom dome a v Ráckeve na výstave v Múzeu Arpáda.
- Spevokol Orgován vystúpil v Telekgerendáši v kostole a v Mezőtúri sa zúčastnil kvalifikácie.
- Spevokol Čabianska ružička sa zúčastnila podujatia v Telekgerendáši a v Mezőmederi.
- Seniori sa stretli v oblastnom dome a ochutnávali gerheňa.
- Páví krúžok vystúpil v Telekgerendáši a v Čabe.

Na Ďúra v Čabe

V rade výrazných dní Čaby 24. apríl má popredné miesto. V deň Juraja, teda na Ďúra gazdovia prešli chotár, aby sa presvedčili, ako rastie pšenica, akú škodu zapôsobili mrazy, kedy môže dôjsť k orbe, či bude dobrý chlieb atď. V ten deň vyhnali zvieratá na pašu, kde sa stádo páslo celé leto. Až dodnes spomínajú Čabania tieto zvyky.

Aj tohoročný deň Juraja zostane v ich pamäti. V Áchimovej sieni čabianskeho oblastného domu zasadalo predsedníctvo Zväzu oblastných domov v Maďarsku, kde zhodnotili aktuálne poslanie oblasťných domov. Z tejto príležitosti nainštalovali aj výstavu ľudových remeselníkov Békešskej Čaby. Kurátorkou výstavy bola odborná vedúca výšivkárskeho krúžku Rozmarín **Anna Illéšová Boťánska**. Na vernisáži výstavy hostí vitala Citarová skupina Boleráz a hostí pozdravil predsedu miestnej slovenskej samosprávy **Juraj Ando**, zástupca riaditeľa Múzea M. Munkácsyho. **Anna Pálová**, predsedníčka Spolku ľudového umenia župy Békés bola tiež prítomná. Výstavu otvorila **Dr. Ibo-lyá Bereczká**, predsedníčka Zväzu oblastných domov v Maďarsku a zástupkyňa Národopisného múzea v Szentendre. Účastníci vernisáže mohli ochutnať tradičné čabianske jedlá spod rúk členov Klubu gazdiniek, aké sú mála a gerhene. Ponúkali aj knedle s praženou cibuľou. Mnohí požiadali aj o recepty pochúťok. Ďalším sprievodným programom bolo, že členovia výšivkárskeho krúžku Rozmarín zariadili ukážku zo svojich prác a prezentovali základnú techniku vyšívania

Pri stole tradičných jedál

Na vernisáži výstavy ľudových remesiel

a paličkovania. Hostia sa namiešte zoznámili s novou drevenou inštaláciou, ktorá bola vyhotovená z finančnej podpory Ministerstva kultúry MR.

Citarový súbor Boleráz na otvorení výstavy

A Magyarországi Tájház Szövetség ülése a Békéscsabai Szlovák Tájházban került megrendezésre, ahol a tájház gyűjteményén kívül a Békés megyei kézművesek kiállításán a résztvevők megismerkedhettek a hagyományos csabai ételekkel, kézműves technikákkal és munkákkal.

V nárečí

Ako sa stratí mačerinskí jazik

Nepoznám ňeskajšie slovenskie slová, len tie, kerie son počula od Mamóki mojej v rodíne, aj od susedovci, ket' každí deň sa stretli a dovrávali. Két' son ja šesť ročná bola, todi moja Mamóka mala osemdesiat rokov, todi už moji rodičia ňežili. Po maďarski sa Mamóka ňevedel'i dovrávať, ale mňa do maďarskej štátnej škole do Irányi ulice odviedli a zapísali. Tak pamätan aj teraz, ako bolo todi a už aj moje roke više osemdesiat prešle. Posadila ma visoko na stôv, už tvrdo sa zohinala, zatiahla mi motúze do obuvi, na krčku uviazala, žebi sa nevibagať. A poton mi chítila rúčku a odviedla ma do škole. Kodi ma odala pani rechtorki, pustila mi ruku. Son řechcela tan ostáť plakala son. Ona mňa pohládkala, potíšku utěšila: „Néplač, bud'e t' tu dobre“.

Hútan, todi ju srce l'epšie boľelo, ako moje mňa. Pomáľički sa pustila domô, tak ako sme aj do kostola chod'evali mi dve.

Ako sa mi vrátví mačerinskí jazik

Vichodila son maďarskie škole. Deľako son odišla od rodíčovskej zemi, z Čabe. Na veľa rokov son prišla naspäť, mala son už sedemnáč rokov. A két' sa moja sestra pováľala na sálaši, v čabánskom sálašskom svete, povoláli ma k postel'nicí aj babe pomáhať. Dačne son prišla. Bolo mi na sálaši šecko veľmej dobre, sa mi aj páčilo, lebo sked'e son prišla zoz Budapešti po vojne, zaťav kin son sa tan zdržala, bola veľká druhá svetová vojna, todi tan Nemci, Rusi bojovali. A teraz tu tento pokoj, tichosť a veľkí horizont! Agáti kvitnú a po voňavich cestičkách zel'enie l'vočovje koče hrmotajú a pri koňoch poslobode behale mladje žrebce. Na kočoch zme chod'ili. A život ból na zemách.

Veľká radosť bola medzi národom, két' sa dokončila druhá svetová vojna. Je slloboda! Pravda že pobrali veľa koře pre vojsko na front. Aj két' prišli nu Rusi, aj oni zobraľi a odňiesli koře aj obil'ia. Ale zato tel'ko žito len ostálo, čo zasejú do zeme, žebi zme na rok malí na život chlebíka. Moja sestra Žofka, u kerej son práve bivala, mala dobrú susedu, Kerepeckóku, kerá každí deň prišla ju vidieť, málo sa podovrávať o šec'kom. No ja: čo sa tieto žeňičke naveki dovrávajú, čomu ja ňemôžem rozumieť? - pohútala son si. Poton naveki, kodi sa dovrávali, ešte l'epšie son otvárala uši, ač virozumien voľačo, čo je ňi pre d'jovča. Naraz poton son edno slovo vipočula, za tin aj druhvo, aj viac son virozumela. Aj son sa zabavila. Nevichiťli ste nad mňou! Zaradovala son sa, že voľačo len ostálo, prišlo naspet', z mamókinho jazika.

Teraz, kodi pŕšen po maďarski, aj teraz veľaráz, klad'iem slová do radé. Način mi naveki prekladať, abi mûdri mohli rozumieť po maďarski, čo jin chcen poviedať.

Takto funguje stará mačerinka.

Katarína Zeleňánska

Vďaka každému sálašskému učiteľovi

- Zajtra sú Gregore. Ponesiete pána rechtorovi mak a vajcia!
- A prečo?
- Len!

Tieto vety mi prišli na um, keď som čítala pozvánku na Gregora pre sálašských učiteľov. Dobre pamäťám aj na to, keď tú poslednú kačicu sme zarezali a bvonciky (stehná) sme nemohli upieciť a zjesť, lebo tie moja mamička s pečienkou poslala pánu rechtorovi v jednom tanieri a na druhý nasypala mak a okolo nakládla vajcia. Zaviazala batôžok a s bratom nás poslala do školy. Môj brat mrmal: „To by sme aj my ta zjedli.“ Pravda aj sa hanbil a hneval, lebo sme už málo boli (bola aj veľká chudoba), ktorých s takým darčekom poslali na Gregora do školy. Dávno to bolo. Ja som poldruha roka chodila do sálašskej školy na Veľký-Gerendáš a ostatné triedy do školy na gerendáškom páškove. V rokoch od 1949 do 1958. Neboli to krásne roky ak sa teraz na ne pozrieme, môžeme hovoriť, že skôr tragikomické. Do školy chodilo asi sto detí, dopoludnia malí (1-4 trieda) a odpoludnia veľkí (5-8 trieda). Štvrtok večer o šiestej bol Szabad Föld teli esték. Rodičia museli tam byť, my deti sme niečo recitovali a spievali. (Ja napríklad pamäťam, že ako osiem ročná som tam krákala báseň Madarász Emil: Kreml.) A potom bola prednáška o dobrotách družstva. V nedeľu dopoludnia bol kostol (bohoslužba) v škole.

My sme tak vyrástli, že sme museli učiť pani učiteľku, pána učiteľa, aj pána velebného. To sme videli aj od našich rodícov. Môj otec a ešte tí, čo mali kone, v nedelu išli do Čaby a priniesli pána velebného Mekiša. Po kostole obed bol u nás. Dobrú nedeľu sme mali vtedy, lebo bola slepačia polievka, pražené kura a pam-púšky.

Starali sa aj o učiteľky a pánov rechtorov. Môj prvý učiteľ bol 18 ročný Juraj Varga. Prišiel na sálaš s veľmi tichou matkou, oblečenou vždy v tmavých šatách. Veľmi chudobní boli. Jeho matka chceli držať kurčatá. Ale s čím ich kŕmiť? Každý deň sme všetci šli do školy z dvoma kuku-

ričnými šúlkami. Dostali sme za to knihu z palášu (Tolnai Világlapok bekötve). Odvtedy boli u nás aj iné knížky, nie len kalendár. Pán rechtor bol veľmi mladý, málo aj vagabund, nevedel sa tak správať ako rodičia chceli, najmä s tými veľkými dievčatami. Otcovia preto striedavo chodili navštievoať školu.

Daleko boli tie školy od Békešskej Čaby, asi 20-30 kilometrov, a blato veľké. Učitelia prišli a odišli. Málo krát vydržali 2-3 roky. Jedenia si nevedeli kúpiť. V obchode také ešte nebolo, napríklad nebolo ani chleba. Boli to nevydaté ženy, neženantí chlapci, ktorí v sobotu odpoludnia ušli na Čabu k rodičom. Bolo aj tak, že naši rodičia sa rozhodli, že každý deň bude pán rechtor u niekoho obedovať, aby zosťahovali za viac rokov v škole vyučovať.

Dobre pamäťám aj na to, keď môj otec išiel na Čabu a žiadal od oddelenia školstva, aby nám dali učiteľov manželov, ktorí vedia aj po slovensky. A tak sa stal. Prišli k nám Kušniarovci. To bola krásna doba aj pre deti, aj pre rodičov. O tom písat by som vedela celý román. Iste nám dali dobrý príklad, lebo z tých ročníkov sme sa stali šiesti učiteľmi.

Na Gregora mi to všetko prišlo do rozumu. Tí všetci učitelia, čo sa o nás starali na sálašských školách po úvratiah sa túlali, aby navštívili každú rodinu, a aké bolo blato, veľká tma a aj tá veľká chudoba a niekedy aj nechápavosť. A že ešte aké ťažkosti mali, my sme vtedy to všetko nevedeli. Pravda, väčšina rodičov si ich uctila. Vtedy to bolo ešte tak. Že kedy sa to prevrátilo? Asi v sedemdesiatich rokoch. Vtedy som počula od kolegynie, ktorej dievča a zaťko vyučoval nedaleko od mesta Orosháza v malej dedinke. Ani za peniaze si nevedeli kúpiť od dedinčanov vajcia a mlieko. A že ako je to dnes? Aj o tom mám zážitok: Šestnásťročný chlapec mi hovoril, že v ich dedine je každý učiteľ pyšný, lebo má robotu. To iste počul od svojich nezamestnaných rodičov. Veľká je závisť a málo je úcta. No, už je to iná kapitola.

Mária Vicziánová Bereczká

11. apríl – Deň poézie

V sídle mestského Zväzu spolkov dôchdcov na ul. Dózsa György usporiadajú pri príležitosti Dňa poézie každoročne recitačnú súťaž. Súťaže sa pravidelne zúčastňujú členovia slovenského klubu. V tomto roku ich bolo 20, z nich získali cenu nasledovní:

Mimoriadnu cenu získala:

Emilia Kovácsová

Zarecitovala báseň slovensky a maďarsky

od Alexandra Petőfih - Föltámadott a tenger.

Pochvalný diplom získal:

Sándor Orosz

Zarecitoval Báseň Miklósa Radnótiho – Tétova óda.

Druhé miesto obsadila:

Piroška Vargová

Zarecitovala báseň od Istvána Simona – Mirza.

Dolnozemský receptár

Horthyho ľapieňa

50 dkg múky, pol lyžice sódového prášku alebo salagál, za veľkú lyžicu studenej masti (cca. 8 dkg), málo soli, 15 dkg cukru, dve vajíčka zamiesime s tolkým mliekom, aby sme dostali mäkké cesto. Vyvalkáme z neho na tri tăpše (plechy) lokše a po jednom ich upečieme v rerni (rúre). Pred pečením ich s vidličkou popicháme.

Plnka:

Liter mlieka, 6 lyžíc múky, 7-8 lyžíc cukru, 2 lyžice kakaového prášku spolu uvaríme, potom necháme vychladnúť. Zamiešame do masy 15 dkg masla a touto zmesou naplníme upečené lokše a odložíme ich jeden deň stáť. Vrch posypeme práškovým cukrom a pečivo rozkrájame na rovnaké kúsky.

Dobrú chuť!

Recept používala Balaj Györgyné, Mária Sztankó (1915-2003)

Zasmejme sa!

Komlóšske hlášky

Krutí sa ako Miklós f kochu.

Vipál'jich ako Oravec kulanče!

Morduje sa ako Burjanka s potkanom.

Tak afektuje ako Trnovskich morke.

Nič nežiada, ako Paľo Tuška od Maďara.

Podhúkou ako Borošova pita z enim vajcom.

Prerátaš sa ako Krasko z mrtvoliami.

Smeje sa ako Žingorou radosník.

Špekuluje ako Greksa s k.....om.

Šteká ako Mišečkou pes do čobole.

Kopri doňho ako Astaloš do šaragľov!

Komlóšsky nárečový slovník

Vydavateľ: Čabianska organizácia Slovákov

Za vydávanie zodpovedajú

predseda ČOS Michal Lásik

a úradujúca predsedníčka Anna Istvánová

(redaktorka Čabäna)

Adresa redakcie:

Dom slovenskej kultúry

5600 Békešská Čaba, Námestie Kossutha 10

Tel., fax: (66) 321-771, (66) 441-750

www.slovak.hu

E-mail: szlovakhaz@globonet.hu

Sadzba a grafická úprava: Boglárka Drimba

Tlačiareň:

Sírályka, Békéscsaba, József Attila u. 2-4.

Náš mesačník vychádza bezplatne,

v náklade 500 výtlačkov, s finančnou podporou

Úradu Slovákov žijúcich v zahraničí

ISSN 1588-3256